

Regeringens proposition

1982/83:138

om vissa materielunderhållsfrågor inom försvaret;

beslutad den 17 mars 1983.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

CURT BOSTRÖM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny organisation för underhållet av s. k. marktelemateriel och för försvarsmaktens reservmaterieförsörjning. Resurserna för underhåll av marktelemateriel blir gemensamma för försvarsmakten och leds av verkstadsförvaltningarna i militärområdena. För försvarsmaktens reservmaterieförsörjning organiseras en särskild enhet inom försvarets materielverk. Enheten kommer att ingå i någon av verkets nuvarande huvudavdelningar.

Förändringarna av försvarets materielunderhåll väntas leda till årliga besparingar om minst 100 milj. kr. i slutet av 1980-talet.

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-03-17

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Rainer, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström

Föredragande: statsrådet Boström

Proposition om vissa materielunderhållsfrågor inom försvaret.

1 Inledning

Med stöd av regeringens bemyndigande i december 1980 tillkallade dåvarande chefen för försvarsdepartementet en särskild utredare¹ för att granska försvarets materielunderhåll. Utredaren skulle föreslå uppgifter, organisation och dimensionering för försvarsmaktens underhållsresurser samt ange områden där besparingar ansågs möjliga. Utredaren, som tog namnet 1980 års underhållsutredning, överlämnade i september 1981 delbetänkandet (Ds Fö 1981: 7) Försvarets materielunderhåll under 1980-talet. I betänkandet redovisas en grundsyn på hur försvarsmaktens materielunderhåll bör organiseras och dimensioneras samt en bedömning av besparingsmöjligheterna inom organisationen.

Utredningen fick i januari 1982 tilläggsdirektiv (Dir. 1982: 2). Enligt dessa skulle utredningen i en andra etapp bl. a. precisera dimensioneringen och organisationen av underhållsresurserna.

Med utgångspunkt i delbetänkandet lämnade dåvarande departementschefen i propositionen om säkerhets- och försvarspolitikerna samt totalförsvarets fortsatta utveckling (prop. 1981/82: 102 bil. 2) sin syn på vissa principer för underhållet av försvarets materiel. Sålunda anfördes att krigsorganisationens krav måste utgöra grunden för utformningen av underhållsfunktionerna. Underhållsåtgärderna borde delas upp i en främre och en bakre del. Försvaret självt borde organisera underhållsresurserna där särskilda krav på kompetens, beredskap och sekretess ställs, medan övrigt underhåll borde kunna köpas eller utföras med egna resurser. Vidare förordades att det s. k. huvudverkstadsbegreppet ersätts med begreppen tekniskt underhållsstöd och centralt materielunderhåll samt att de nuvarande huvudverkstadsavtalen ersätts med andra former av långsiktiga avtal. Föredraganden förordade också att ett centraliserat/regionaliserat ap-

¹ Dåvarande överdirektören Alf Resare.

paratunderhåll införs stegvis samt att förvaltning och underhåll av olika flygplansversioner och av helikoptrar samordnas. Riksdagen hade inte något att erinra mot den förordade inriktningen (FöU 1981/82: 18, rskr 374).

En sammanfattning av nuvarande organisation och indelning av materielunderhållet inom försvarsmakten bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Utredningen överlämnade i september 1982 slutbetänkandet (Ds Fö 1982: 3) Försvarets materielunderhåll under 1980-talet: Uppgifter, organisation och dimensionering. En sammanfattning av slutbetänkandet bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En sammanfattning av remissyttrandena bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Allmänt

Inledningsvis vill jag ta upp vissa grundläggande förutsättningar för försvarsmaktens materielunderhåll under 1980-talet.

De totala kostnaderna för materielunderhållet utgör f. n. ca 3 000 milj. kr. per år i prisläget februari 1982. Huvuddelen härav, knappt 1 800 milj. kr., utgör s. k. löpande underhåll. Kostnaden innefattar främst underhåll som utförs vid försvarets verkstäder, vissa löner vid förband och vid försvarets materielverk samt tekniskt konsultstöd. Återstoden utgör underhållsinvesteringar som till största delen innefattar centralt vidtaget materielunderhåll, underhållsmodifieringar samt anskaffning av reservdelar och utbytesenheter.

Enligt nuvarande planering beräknas de totala underhållskostnaderna successivt minska under 1980-talet. I den prognos som 1980 års underhållsutredning redovisar uppgår kostnaderna under budgetåret 1991/92 till ca 2 660 milj. kr. Flera förhållanden samverkar till den väntade nedgången. Behovet av underhåll minskar dels till följd av att ny materiel blir mindre underhållskrävande och mer tillförlitlig, dels genom besparingar från ett stort antal inplanerade rationaliseringsprojekt. Vidare minskar underhållsinvesteringarna genom färre framtida stora modifieringsobjekt inom armén och marinen samt genom en minskad anskaffning av utbytesenheter vid flygvapnet. 1980 års underhållsutredning har visat på betydande besparingsmöjligheter utöver den planerade nedgången i underhållsvolymen.

Jag anser det nödvändigt att i största möjliga utsträckning ta till vara dessa ytterligare besparingsmöjligheter. Jag vill också peka på betydelsen av att ta till vara besparingsmöjligheterna enligt de principer som framgår av utredningen (K 1976: 01) om samverkansmöjligheterna hos vissa affärsverks och myndigheters verkstadsrörelser m. m. Som dåvarande departe-

mentschefen framhöll i totalförsvarspropositionen (prop. 1981/82: 102 om säkerhets- och försvarspolitiken samt totalförsvarets fortsatta utveckling) måste en så stor del som möjligt av försvarsutgifterna disponeras för åtgärder som ger effekt i krigsorganisationen. Det är enligt 1982 års försvarsbeslut nödvändigt att vidta åtgärder som ger ytterligare besparingar under perioden 1982/83–1991/92 på 800–1 000 milj. kr. för att kunna uppnå det beslutade sparmålet på 8 000 milj. kr.

Jag delar i allt väsentligt den uppfattning om principerna för underhåll av försvarets materiel som dåvarande departementschefen gav uttryck för i totalförsvarspropositionen. Jag bedömer vidare att 1980 års underhållsutredning utgör ett bra underlag för beslut om de ytterligare åtgärder som måste vidtas under 1980-talet för att det skall vara möjligt att förverkliga sparmålet i försvarsbeslutet. Flertalet remissinstanser har också haft samma uppfattning som utredningen i principfrågorna.

En grundläggande förutsättning som bör gälla för materielunderhållet är att de operativa kraven kan tillgodoses. Som dåvarande departementschefen framhöll i totalförsvarspropositionen bör dock samtidigt verksamheten i fred kunna bedrivas så rationellt och effektivt som möjligt. Detta medför att krigsorganisationens särskilda krav på materielen måste vägas samman med fredsrationella synpunkter på kapacitet, lokalisering och minsta möjliga kostnad för att underhålla försvarets materiel.

En särskild fråga i sammanhanget är förläggning av materielunderhåll till utlandet. Underhåll utomlands förekommer f. n. endast i begränsad omfattning. Ett exempel är underhållet av flygplan typ Tp 84 (Hercules). För dessa flygplan görs större skrovttillsyner och visst underhåll av apparater, bl. a. motorer, utomlands. Utredningen anser att detta i princip bör undvikas. Starka fredsrationella skäl kan dock motivera ett fåtal undantag under förutsättning att de operativa kraven på materiell tillgänglighet och uthållighet kan tillgodoses samt att undantagen inte medför beroendeskapande bindningar. Underhåll i utlandet är således tänkbart endast i fredstid. Mot bakgrund av operativa och beredskapsmässiga aspekter delar jag utredningens restriktiva uppfattning om underhåll i utlandet. Jag kommer därför att låta pröva om det är möjligt att förlägga en större andel av underhållet av flygplan Tp 84 till Sverige. Detta kan leda till ökad sysselsättning inom landet.

Underhållsutredningen tar vidare upp frågan om bemanningen av den s. k. främre underhållsnivån. Till den främre underhållsnivån hänför utredningen tillsyn, service, smärre reparationer m. m. i nära anslutning till de förband eller enheter där materielen används. De mera omfattande underhållsåtgärderna vid förbandsbundna verkstäder m. m. kallar utredningen den bakre underhållsnivån. Jag kommer i fortsättningen att använda benämningarna de främre resp. bakre underhållsresurserna. Utredningen anser att de främre underhållsresurserna uteslutande bör bemannas med militär eller civilmilitär personal samt värnpliktiga med teknisk utbildning.

Skälet är att dessa resurser bl. a. används i utbildningen av de värnpliktiga, har en nära anknytning till krigsförberedelsearbetet och utgör en del av krigsorganisationen.

Landsorganisationen i Sverige (LO) anser det däremot vara fel att låsa kategoritillhörigheten för den personal som ingår i de främre underhållsresurserna.

Den personal som ingår i de främre underhållsresurserna tillhör förband såväl i fred som i krig. Därmed underlättas regleringen av åtskilliga ansvarsfrågor. Jag anser dock att kategoritillhörigheten inte generellt bör låsas till att omfatta enbart militär personal. I arbetet med organisationen av de främre underhållsresurserna bör inriktningen bl. a. vara att skapa en sådan avvägning i fråga om personaluppsättningen för freds- och krigsorganisationen att civil personal kan ingå i fredsorganisationen. Härutöver anser jag att metoderna för att följa upp och styra de främre underhållsresursernas arbete bör utvecklas. Bl. a. bör ekonomiredovisningen medge rättvisande jämförelser mellan de främre och de bakre underhållsresursernas insatser.

2.2 Försvarsgrenarnas underhållsorganisationer

2.2.1 *Armén*

Utredningen anser att materielunderhållet vid arméns förband inte fungerar helt tillfredsställande och föreslår vissa ändringar i organisationen för att förbättra styrning och uppföljning. Sålunda föreslås att den lokala underhållsledningen förstärks, bl. a. genom att materielenheten vid försvarsområdesregementena omorganiseras. De främre underhållsresurserna förutsätts då kunna minska något medan det bakre underhållet vid de förbandsanknutna militärområdesverkstäderna och vid externa underhållsleverantörer behålls enligt hittillsvarande principer.

Överbefälhavaren och chefen för armén biträder förslaget.

Jag delar i huvudsak utredningens bedömningar om arméns materielunderhåll.

2.2.2 *Marinen*

Underhållsutredningen pekar på ett antal faktorer som bör beaktas inför utformningen av 1980- och 1990-talens underhållsorganisation inom marinen. Bl. a. anger utredningen ökade krav på systemsammanhållning och tillgänglighet för materielen, kvantitativt reducerade underhållsbehov för stridsfartyg samt behov av ökad samordning av lednings- och underhållsresurserna. Som en följd av detta föreslås att den lokala underhållsledningen inom marinen ges en likartad organisatorisk struktur, varvid en viss personalminskning bedöms möjlig. Enheter för ledning av fartygsunderhållet bör därför organiseras vid Ostkustens örlogsbas (ÖrLB O) i Muskö och Sydkustens örlogsbas (ÖrLB S) i Karlskrona med hänsyn till hur underhål-

let av stridsfartyg fördelas. Reducerade ledningsorgan bör organiseras på västkusten och norrlandskusten och integreras med de tekniska förvaltningarna inom Västkustens militärkommando (MKV) och Norrlands kustartilleriförsvaret (NK). Underhållsledningar för kustartilleriet bör organiseras efter motsvarande principer och vara sammansatta med hänsyn till resp. kustartilleriförsvarens behov.

De främre underhållsresurserna föreslås omfatta en organisation med underhållslag inom flottan, teknikerenheter inom kustartilleriet samt driftgrupper vid vissa skolor och anläggningar. Utredningen förordar att de bakre underhållsresurserna förs samman i sex förbandsbundna verkstäder som ingår i resp. myndighet samt att bakre underhåll köps från bl. a. Karlskronavarvet AB. I förhållande till dagsläget samlas de egna verkstälände underhållsresurserna till en organisationsenhet, redovisad som s. k. förbandsbunden verkstad, vid resp. lokala myndighet.

Jag godtar den av utredningen föreslagna utformningen av marinens underhållsorganisation. Samtidigt delar jag dock chefens för marinen uppfattning att det i vissa fall kan vara en fördel att inordna vissa servicegrupper i de främre underhållsresurserna.

Jag övergår därefter till att behandla frågan om flottans fartygsunderhåll.

I sitt delbetänkande föreslog utredningen att underhållet av stridsfartyg skulle centraliseras till Ostkustens örlogsbas. Sydkustens örlogsbas och Karlskronavarvet AB förutsätts få resurser bara för att ge vid sydkusten baserade fartygsförband erforderligt underhållsstöd samt för att utgöra stomme till en krigsverkstad.

Flera remissinstanser var kritiska mot detta förslag. Den dåvarande regeringen var vid detta tillfälle heller inte beredd att ta ställning till den närmare lokaliseringen av fartygsunderhållet. Regeringen gav därför tilläggsdirektiv (Dir. 1982: 2) till utredningen att även belysa ett alternativ där fartygsunderhållet i större utsträckning förlades till Karlskronavarvet AB.

Utredningens slutliga förslag innebär att det löpande fartygsunderhållet samt s. k. ettårs- och treårsöversyner utförs i huvudsak lokalt med hänsyn till resp. fartygs fredsbasering. Sexårsöversyner samt moderniseringar bör fördelas typvis mellan Ostkustens örlogsbas och Karlskronavarvet AB. De mest kvalificerade moderniseringarna, framför allt på ubåtar, förutsätts bli förlagda till Karlskronavarvet AB.

Överbefälhavaren liksom chefen för marinen, LO, TCO och Karlskronavarvet AB godtar dessa principer för fartygsunderhållet.

Även jag anser att utredningens förslag till stridsfartygsunderhåll kan läggas till grund för genomförande. Fördelningen av fartygstyper till resp. varv bör dock inte vara låst i detalj för lång tid.

2.2.3 Flygvapnet

Med utgångspunkt i utredningens första etapp förordade dåvarande departementschefen i totalförsvarspropositionen (prop. 1981/82: 102 bil. 2)

att förvaltning och underhåll av skilda flygplans- och helikoptertyper skulle samordnas genom s. k. versionskontor. Vidare förordades att ett centraliserat/regionaliserat underhåll av apparater, som t. ex. instrument och säkerhetsmateriel, skulle införas stegvis. Utredningen har i sin andra etapp konkretiserat tidigare avgivna förslag. Jag behandlar först frågan om versionskontoren.

Utredningen preciserar uppgifterna för versionskontoren till att främst omfatta planering, budgetering, uppföljning och styrning av utnyttjandet av flygplan, planering av försörjningen med motorer och utbytesenheter samt planering av modifieringar och beläggning vid verkstäder. Versionskontoren kommer därmed att överta vissa uppgifter från försvarets materielverk och från förenade fabriksverken. Enligt utredningens mening uppnås därigenom besparingar. Vid flottiljer utan versionskontor föreslås att lokalkontor inrättas för planering på kort sikt av den lokala flygtidsproduktionen, för tekniskt stöd samt för ledning av driften vid flottiljens verkstad. Utredningen föreslår att versionskontor inrättas vid fem flottiljer.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget.

Jag kan i huvudsak godta utredningens förslag om versionskontor.

Utredningen anser att betydande besparingar kan göras om underhållet av säkerhetsmateriel förläggs till en central extern verkstad och om underhållet av el- och teleapparater samt instrument fördelas till två regionala verkstäder och en central extern verkstad.

Liksom dåvarande departementschefen ansluter jag mig till utredarens förslag och förordar ett stegvis införande.

2.3 Vissa gemensamma underhållsområden

2.3.1 Underhåll av marktelemateriel

Enligt riksdagens beslut (prop. 1970: 110, SU 110, rskr 276 och prop. 1973: 1 bil. 6, FöU 16, rskr 195) bildades en för försvarsmakten gemensam organisation för underhåll och drift av s. k. marktelemateriel. Organisationen består av tre teleservicebaser (TSB), vilka ingår i luftförsvarssektorflottiljerna Skånska flygflottiljen (F 10), Upplands flygflottilj (F 16) och Norrbottens flygflottilj (F 21). Övervägande delen av teleservicebasernas produktionsresurser är lokaliserade till sju platser. Teleservicebasernas ledning är samlokaliserad med produktionsresurserna på tre platser.

TSB svarar för underhållet av marktelemateriel inom främst flygvapnet. TSB sköter också underhållet av vissa för försvaret gemensamma teleanläggningar och sambandsnät samt, i mindre omfattning, för underhåll av marktelemateriel för armén, marinen och civilförsvaret. TSB-organisationen har dock inte på det sätt statsmakterna avsåg utvecklas till en resurs gemensam för alla försvarsgrenar.

Underhållsutredningen föreslår att TSB-organisationen upphör och att en ny underhållsstruktur för marktelemateriel bildas. Underhållet bör en-

ligt utredningen bestå av förstärkta främre resurser vid flygvapnet samt bakre resurser genom fyra markeleverkstäder som är inordnade i de fyra sektorflottiljerna F 4, F 10, F 16 och F 21. Ledningsfunktionen bör enligt utredningen samlokaliseras med resp. sektorflottilj. I fråga om produktionsresurserna innebär utredningens förslag att dessa samgrupperas med militärområdesverkstäder och marina verkstäder på fjorton platser i landet. Huvuddelen av de bakre underhållsresurserna behöver därvid omlokaliseras. Besparingar anses möjliga inom främst administration, underhållsåtgärder och lokaler.

Överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna, LO och TCO biträder i princip förslaget medan Centralorganisationen SACO/SR avstyrker det. Försvarets materielverk anser att den av utredningen föreslagna organisationen inte i avsedd utsträckning kommer att bli gemensam för försvarsmakten och föreslår därför att den nya markeleorganisationen för bakre underhåll inordnas i verkstadsförvaltningarna i vart och ett av de sex militärområdena samt i verkstadsenheten i Gotlands militärkommando. Härvid kan befintlig ledning på regional och lokal nivå utnyttjas och administrationen samordnas vilket skulle kunna öka besparingarna. Försvarets materielverk har efter remissbehandlingen av utredningens slutbetänkande ytterligare preciserat sitt alternativ och föreslår bl. a. att verkstadsförvaltningarna förstärks med markeleteknisk kompetens. Produktionsresurserna förutsätts bli lokaliserade till i stort de platser som utredningen har föreslagit. Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna har getts tillfälle att yttra sig över materielverkets förslag. Överbefälhavaren kan godta förslaget, om produktionsresurserna lokaliseras till de fjorton platser som utredningen har föreslagit. Chefen för flygvapnet och chefen för marinen avvisar däremot förslaget.

Jag ansluter mig till utredningens bedömning att det framtida markeleunderhållet kommer att förändras. Stora underhållskrävande objekt som t. ex. radarstationer och stridsledningscentraler kommer efter hand att ersättas med materiel som kräver mindre underhåll. Tiden mellan olika tillsynsåtgärder kommer att förlängas och fjärrövervakning liksom datorstöd utnyttjas i högre grad. Denna utveckling medför att underhållet övergår till att mera än f. n. omfatta hela system, samtidigt som underhållsvolymen totalt sett minskar. Ett ökat driftuttag för materielen samt ökade beredskapskrav kan å andra sidan leda till ökade underhållsinsatser.

Mot denna bakgrund anser jag att en uppdelning av underhållsresurserna för markelemateriel i en främre och en bakre del enligt utredningens förslag i princip är lämplig. Vidare finner jag att de bakre underhållsresurserna bör vara gemensamma för försvarsmakten och också kunna utnyttjas av civilförsvaret samt – om detta är till fördel för försvaret – av kunder utanför försvarssektorn. Enligt min mening uppnås detta bäst om organisationen underställs militärområdenas verkstadsförvaltningar, varvid dessa, som försvarets materielverk har påpekat, behöver förstärkas med marke-

leteknisk kompetens. Jag bedömer att en sådan gemensam organisation också lättare kan anpassas till de framtida förändringarna i underhållsbehovet.

Jag bedömer att det i stort sett är möjligt att uppnå de besparingar som utredningen förutsätter för själva underhållsåtgärderna på radarstationer, teleanläggningar m. m. Däremot är jag tveksam till möjligheterna att uppnå så stora besparingar som utredningen har angett när det gäller omstrukturering och omlokalisering av de bakre underhållsresurserna. Den ökade spridningen kan nämligen enligt min uppfattning leda till behov av investeringar i byggnader, instrument och verktyg m. m. Spridningen av personalen till fjorton platser kan vidare göra det svårt att utnyttja kvalificerad specialistkompetens rationellt. Detta har också påtalats av försvarets rationaliseringsinstitut. Denna fråga bör därför studeras särskilt inför övergången till en ny organisation. Omlokaliseringen av försvarsmaktens gemensamma resurser för markteleunderhåll bör genomföras successivt och på det sätt som ger de största besparingarna. Valet av lokaliseringsorter bör övervägas ytterligare i det fortsatta arbetet. Sålunda anser jag att det från regionalpolitiska utgångspunkter är lämpligt att behålla resurser i Ronneby och Luleå samt att tillföra Karlsborg resurser för underhåll av markelemateriel.

2.3.2 Underhåll av helikoptrar

Kostnaderna för försvarets helikopterunderhåll uppgår f. n. till ca 100 milj. kr. per budgetår. De tre försvarsgrenarnas underhållsorganisationer för helikoptrar är olika. Utredningen har särskilt granskat underhållet av helikoptrar och föreslår att ledning, genomförande och uppföljning av underhållet samordnas och effektiviseras. Ett versionskontor för samtliga försvarets helikoptrar bör inrättas för tekniska samordningsuppgifter i likhet med vad som föreslagits för skilda flygplantyper. För de främre underhållsresurserna föreslås en enhetlig utformning inom hela försvarsmakten samt en restriktiv resurstilldelning. Det bakre underhållet bör utföras vid verkstäder tillhörande Norrbottens flygflottilj (F 21) i Luleå och Ostkustens örlogsbas (ÖrIB O) i Berga samt upphandlas hos leverantörer utanför försvaret. I sina överväganden har utredningen vidare funnit att avsevärda besparingar kan göras, om andra helikopterdivisionen omlokaliseras från Västkustens militärkommando/Älvsborgs kustartilleriregemente (MKV/KA 4) i Göteborg till Blekinge flygflottilj (F 17) i Ronneby.

Statsmakterna har vid flera tillfällen betonat att försvarsmaktens helikopterverksamhet bör samordnas. Samordningskraven har t. ex. understrukits i 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82: 102 bil. 2, FöU 18, rskr 374) samt i regeringens beslut den 12 augusti 1982 om försvarsmaktens helikopterverksamhet. Jag anser att utredningens förslag om ledningen av helikopterunderhållet ligger i linje härmed och därför bör ligga till grund för genomförande. Jag bedömer att det utöver versionskontoret erfordras

vissa resurser för lokalt förvaltningsstöd m. m. vid arméns och marinens helikopterförband.

Enligt min mening är det värdefullt att försvarsmakten disponerar egna verkstäder för helikopterunderhåll. Därigenom underlättas en snabb övergång från freds- till krigsorganisation. Egna verkstäder kan också på ett smidigt sätt tillföra ledningen tekniska erfarenheter, vilket talar för att versionskontor och verkstad bör tillhöra samma myndighet. Jag godtar därför utredningens förslag om helikopterverkstäder och anser att versionskontoret t. v. bör förläggas till F 21 i Luleå. Nuvarande verkstadskompanier vid marinens bägge helikopterdivisioner kan därmed utgå ur organisationen. Jag anser vidare att de främre underhållsresurserna bör utformas i stort som utredningen har föreslagit. Jag tar dock inte nu närmare ställning till dimensioneringen av de främre och bakre underhållsresurserna utan avser att senare återkomma till regeringen i denna fråga.

Jag är inte beredd att godta utredningens förslag om lokalisering av marinens andra helikopterdivision. Jag anser i likhet med överbefälhavaren och chefen för marinen att operativa skäl alltjämt motiverar en basering på Västkusten.

2.4 Försvarets reservmaterieförsörjning

Försvarets reservmaterieförsörjning utgör en betydande del av underhållet. Den ekonomiska omfattningen uppgick till ca 730 milj. kr. under budgetåret 1980/81. Reservmateriel för ca 3 400 milj. kr. hålls i lager.

Försvarsmaktens reservmateriel anskaffas till sin huvuddel av försvarsmaterielverk. En mindre del anskaffas vid militärområdenas materieförvaltningar. Försvarsgrenarna tillämpar skilda system för inköp, redovisning och lagerhållning av reservmateriel. I avvaktan på förslag från den då nyligen tillsatta underhållsutredningen tog riksdagen i sitt beslut om försvarets materielverks organisation m. m. (prop. 1980/81: 199, FöU 1981/82: 5, rskr 1981/82: 21) inte ställning till den närmare utformningen av underhållsorganisationen inom försvarets materielverk.

Utredningen anser att betydande besparingar är möjliga inom detta område och föreslår att en gemensam organisation inrättas för försvarsmaktens reservmaterieförsörjning. Denna bör svara för såväl ny- som återanskaffning av all reservmateriel, utom vissa utbytesenheter, samt för lagerhållning, redovisning och distribution av materielen.

Jag bedömer i likhet med utredningen att stora besparingar kan göras inom reservmateriefunktionen. En gemensam organisation för försvarsmakten bör därför inrättas i form av en reservmaterielenhet inom försvarsmaterielverk. Jag finner dock, i likhet med flera remissinstanser, att det inte är lämpligt att ålägga denna enhet ett självständigt ansvar för förstagångsanskaffning av reservdelar och utbytesenheter. Anskaffning av sådana bör i stället ske samtidigt med anskaffningen av de materielobjekt

som reservmaterielen tillhör. Reservmaterielenheten bör dock medverka i förstagångsanskaffningen. Den bör också kunna svara för redovisning, lagerhållning och distribution av reservmateriel som förstagångsanskaffas. Enheten bör till sin huvuddel förläggas till Arbogaområdet.

Enheten för reservmaterieförsörjning bör enligt utredningen inrättas som en fristående enhet inom försvarets materielverk, direkt under generaldirektören. Försvarets materielverk anser i sitt remissvar att det är olämpligt med en fristående ställning och förordar att enheten inordnas i någon av huvudavdelningarna. Jag delar denna uppfattning.

2.5 Vissa frågor som berör materieförvaltningarna vid militärområdena

Genom beslut av 1966 års riksdag (prop. 1966: 110, SU 1966: 99, rskr 1966: 248) inrättades tyg- och intendenturförvaltningar inom varje militärområde. Dessa förvaltningar organiserades som särskilda från staben fristående förvaltningsorgan underställa resp. militärbefälhavare. På försök har tyg- och intendenturförvaltningarna sammanförts till en integrerad materieförvaltning den 1 juli 1976. Materieförvaltningarna består av en förvaltningsledning samt militärområdesförråd.

Utredningen har prövat om förvaltningsledningarnas uppgifter kan överföras till militärområdesstaberna. Utredningen har dock funnit att materieförvaltningarna alltså bör vara egna myndigheter. I likhet med flertalet remissinstanser delar jag denna uppfattning. Förrådspersonalen inom materieförvaltningarna bör däremot, enligt utredningen, i administrativt hänseende överföras till försvarsområdesregementena. Överbefälhavaren anser emellertid att nuvarande lydnadslinjer i fred och krig bör behållas. Hans uppfattning delas av chefen för armén och försvarets materielverk. Jag är av samma mening i denna fråga.

Utredningen anser vidare att en samlokalisering av materieförvaltningarna med militärområdesstaberna i Södra militärområdet, Bergslagens, Nedre Norrlands och Övre Norrlands militärområden är möjlig och skulle ge besparingar.

För egen del biträder jag i princip förslaget till samlokalisering och anser att en sådan bör genomföras, om den är lönsam. Jag anser emellertid, i likhet med överbefälhavaren, att möjligheterna till samlokalisering f. n. är begränsade i Nedre och Övre Norrlands militärområden.

2.6 Genomförande

På grundval av här föreslagna principer för materielunderhållets utformning ankommer det på regeringen att besluta om organisation, dimensionering m. m. av materielunderhållet. Vidare bör regeringen fastställa tidsplanen för organisationsförändringarna.

Enligt min mening bör åtgärderna genomföras snabbt så att besparings-

möjligheterna tidigt kan tas till vara. Jag anser att målet bör vara att i slutet av 1980-talet nå årliga besparingar om minst 100 milj. kr. Jag är medveten om att mina förslag kan medföra minskad sysselsättning inom vissa regioner. 1982 års försvarsbeslut förutsatte emellertid att omfattande besparingar måste göras. Alla besparingsmöjligheter måste därför tas till vara. Organisationsförändringarna kan i vissa fall komma att medföra problem för personalen vid de berörda myndigheterna. Jag förutsätter emellertid att dessa problem begränsas så långt som möjligt, bl. a. genom att förändringarna genomförs i nära samarbete mellan de berörda myndigheterna, försvarets personalnämnd, statens arbetsmarknadsnämnd och berörda personalorganisationer. Personalminskningarna bör genomföras i samband med naturlig avgång och i förening med en effektiv omplaceringsverksamhet. Jag delar dock dåvarande departementschefens bedömning i totalförsvarspropositionen (prop. 1981/82: 102 bil. 2) att det inte helt kan uteslutas att personal som inte godtar skäliga erbjudanden om annan anställning kan behöva sägas upp på grund av arbetsbrist.

3 Hemställan

Jag hemställer att regeringen

1. föreslår riksdagen att godkänna de riktlinjer för försvarets materielunderhåll som jag har förordat,
2. föreslår riksdagen att godkänna den organisation av underhållet av försvarsmaktens marktelemateriel och av försvarsmaktens reservmaterieförsörjning som jag har förordat.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Nuvarande organisation och indelning av materielunderhållet inom försvarsmakten

1 Indelning i underhållsnivåer

Inom försvarsmakten har materielunderhållet hittills indelats i tre nivåer – nivå A, B och C – beroende på underhållsåtgärdernas karaktär och var i organisationen de utförts. Innebörden av nivåindelningen kan sammanfattas i följande tabell.

Organisatorisk nivå	Åtgärder i stort	Åtgärderna utförs av
<i>Nivå A</i> är den nivå där materielen brukas. Underhållet skall kunna utföras under fältmässiga förhållanden.	Klargöring, funktionskontroll, fellokalisering, tillsyn, driftvård, smärre felavhjälpande.	Enhet som brukar materielen, t. ex. kompani eller fartyg.
<i>Nivå B</i> är den nivå och plats där underhållet kräver mer kvalificerande arbetsinsatser och bättre produktionsresurser än på A-nivån.	Prestandakontroll, felsökning, tillsyn, utbyte av enheter, reparation, modifiering.	Förbandsbunden verkstad (miloverkstad, verkstad vid örlogsbas, kustartilleriförsvaret, flotttilj eller teleservicebas).
<i>Nivå C</i> är den nivå och plats där underhållet kräver särskilda resurser i form av specialister, verktyg och lokaler.	Prestandamätning, felsökning, översyn, utbyte av enheter, reparation, modifiering.	Central verkstad, i vissa fall tillverkare eller leverantör.

Gränserna mellan nivåerna är inte särskilt skarpa. För att undvika knytningen till viss organisation föreslår 1980 års underhållsutredning att underhållet i stället borde hänföras till en främre och en bakre nivå, där den främre nivåns underhållsåtgärder omfattar klargöring, funktionsövervakning, kontroll, fellokalisering, service och smärre reparationer. Den främre nivåns underhåll utförs i nära anslutning till det förband eller den enhet där materielen används. Det har en stark anknytning till drift- och utbildningsuppgifter. Underhåll som inte utförs på den främre nivån hänförs till den bakre nivån.

Regeringen föreslog i totalförsvarspropositionen (prop. 1981/82: 102 bil. 2) bl. a. att begreppen främre och bakre nivå skulle gälla som indelning för materielunderhållet. Riksdagsbeslutet den 4 juni 1982 (FöU 18, rskr 374) innebar bl. a. att riksdagen lämnade utan erinran vad föredragande statsrådet anfört om nivåuppdelning av materielunderhållet.

2 Materielunderhållet inom armén

Vid arméns förband leds underhållsfunktionen av en materielenhet. Sådana enheter organiseras vid de s. k. försvarsområdesregementena och vid andra förband med fullständig materieförvaltningsorganisation.

Materielunderhållet genomförs på A-nivån av de värnpliktiga vid resp. förband, av tekniker ingående i materielenheten och av förrådspersonal. Underhåll på B-nivån utförs som regel vid s. k. miloverkstäder lokaliserade till flertalet garnisonsorter med arméförband. Verkstäderna varierar i storlek från ett fåtal anställda till drygt 100. C-nivåns underhåll köps i regel av extern underhållsleverantör, t. ex. förenade fabriksverken.

3 Materielunderhållet inom marinen

Materielunderhållet leds av tekniska förvaltningar vid örlogsbaserna och av materielenheter vid kustartilleriförsvaren. Dessa lägre regionala organ för ledning av materielunderhållet är organiserade på olika sätt. Materielunderhållet utförs av förbandens egna resurser, dvs. fartygsbesättningar vid flottan och värnpliktiga vid kustartilleriförbanden, på den s. k. A 1-nivån. På A 2-nivån utförs underhållet av speciellt organiserade fartygslag som ingår i förbanden och är gemensamma för flera fartyg (t. ex. en torpedbåtsdivision).

Underhållet på B-nivån är också uppdelat. Sålunda utför kontroll- och servicegrupper, vilka ingår i de tekniska förvaltningarna eller i materielenheterna, underhåll på B 1-nivån. Ibland kan dessa organ även utföra A- och C-nivåarbeten. Till B 2-nivån hänförs underhåll som utförs vid marinen sju förbandsbundna verkstäder. C-nivåunderhåll genomförs vid den verkstad som ingår i Ostkustens örlogsbas (Muskö), vid Karlskronavarvet samt vid externa verkstäder (t. ex. tillhörande förenade fabriksverken).

Inom marinen tillämpas vidare ett system med "en sammanhållande örlogsbas" för varje fartygstyp. Större ändringar, ombyggnader och moderniseringar av fartyg planeras av chefen för marinen och försvarets materielverk att utföras i samband med s. k. generalöversyner, vilka som regel infaller vart sjätte år för ett visst fartyg. Den sammanhållande örlogsbasen genomför själv eller uppdrar åt annan att utföra sådana ändringar.

Verkstädernas storlek varierar kraftigt. Den största, som tillhör Ostkustens örlogsbas, sysselsätter ca 350 personer medan verkstaden inom Sydkustens örlogsbas endast har ca 30 anställda, eftersom örlogsbasen i stor utsträckning replicerar på Karlskronavarvets resurser.

4 Materielunderhållet inom flygvapnet

På den lokala nivån leds materielunderhållet av tekniska kontor som ingår i varje flottiljs tekniska enhet.

Underhållet på A-nivån utförs vid s. k. stationskompanier. Vid dessa tjänstgör ett 30-tal fast anställda civilmilitära tekniker och ungefär lika många värnpliktiga. B-nivåunderhåll utförs vid flottiljverkstäder och omfattar tillsyner, modifieringar och reparationer på flygplanmateriel, kraftaggregat, fordon m. m. En flottiljverkstad omfattar förutom själva flygplanverkstaden ett antal sidoverkstäder såsom mekaniska, säkerhetsmateriel-, motor-, tele- och instrumentverkstäder (apparatverkstäder). Underhåll på C-nivå utförs som regel vid central civil verkstad (förenade fabriksverken).

Sammanfattning av 1980 års underhållsutrednings överväganden och förslag

1980 års underhållsutredning har haft i uppdrag att utreda frågor rörande underhållet av försvarets materiel. Arbetet har genomförts i två etapper. Den första avslutades i september 1981, när delbetänkandet Försvarets materielunderhåll under 1980-talet (Ds Fö 1981: 7) överlämnades. I detta redovisades bl. a. förslag till principiell grundsyn på hur underhållet inom försvarsmakten bör organiseras och dimensioneras. Vidare lämnades en bedömning av inom vilka områden de största besparingsmöjligheterna stod att nå.

De i delbetänkandet redovisade principerna och förslagen har i allt väsentligt godtagits av riksdagen i juni 1982 (prop. 1981/82: 102 bil. 2, FöU 18, rskr 374). I slutbetänkandet (Ds Fö 1982: 3) Försvarets materielunderhåll under 1980-talet: Uppgifter, organisation och dimensionering ges preciserade förslag till organisation och dimensionering av försvarsmaktens underhållsresurser. Utredaren har vidare prövat organisation, system och rutiner för reservmaterieförsörjningen samt uppgifter och organisation för materieförvaltningarna vid militärområdena. Förslag avges i anslutning härtill. Slutligen har besparingsmöjligheterna granskats ytterligare.

Utredningens överväganden och förslag inleds med en redovisning av vissa gemensamma grunder, bl. a. de operativa krav som bör vara styrande för materielunderhållet. Utredningen ger också sin syn på behovet av åtgärder för att förbättra styrning och uppföljning av materielunderhållet.

De avgivna förslagen till organisation och dimensionering rör inledningsvis viss för försvaret gemensam eller likartad materiel. Sålunda förordas för underhåll av marktelemateriel en ny organisation. Till sin huvuddel skulle denna bestå av fyra markteleverkstäder, var och en organisatoriskt ingående i den tekniska enheten vid flygvapnets sektorflottiljer (F 4, F 10, F 16 och F 21). Markteleverkstädernas uppgift skulle därvid vara att utföra s. k. bakre underhåll på samtliga försvarsgrenars marktelemateriel. Markteleverkstädernas ledning förutsätts lokaliserad till sektorflottiljerna medan själva verkstadsresurserna föreslås till 14 orter i landet samgrupperade med befintliga verkstäder inom försvarsmakten. Markteleverkstäderna bör även kunna underhålla teleutrustning i de för totalförsvaret gemensamma stabsplatserna. Till den nya markteleorganisationen hör också en förstärkning av underhållsledningen vid sektorflottiljerna liksom av den s. k. främre underhållsnivån vid samtliga flygvapnets flottiljer. Den nya markteleorganisationen antas kunna organiseras fram till år 1986 genom omfördelning av resurser från nuvarande tre s. k. teleservicebaser (TSB), som därmed utgår ur organisationen. En sammanlagd besparing om

ca 23 milj. kr. och ca 70 personår per budgetår anses möjlig från omkring 1986/87.

Också för helikopterunderhåll föreslås en för försvarsmakten samordnad underhållsorganisation. Det centrala ansvaret för ledning och samordning bör, under överbefälhavaren, ligga på chefen för flygvapnet med biträde av försvarets materielverk. Utredningen föreslår vidare att ett s. k. versionskontor inrättas vid F 17 för samordning, styrning och uppföljning av underhållet för försvarets samtliga helikoptrar. Resurser för lokalt tekniskt stöd bör därutöver organiseras vid arméns och marinens helikopterförband.

Utredningen föreslår att verkstadsenheter för bakre underhåll, främst tillsyner och vissa reparationer, organiseras vid F 21 och vid Ostkustens örlogsbas och att därvid dessa enheter ingår som delar i verkstaden vid F 21 resp. Ostkustens örlogsbas. Övrigt bakre underhåll bör enligt utredningen upphandlas i konkurrens från leverantörer utanför försvaret. Sammanlagt anser utredningen det möjligt att spara ca 23 milj. kr. per budgetår för helikopterunderhåll samt därutöver ca 50 milj. kr. fram till budgetåret 1991/92, om marinens helikopterförband i Göteborg (Säve) omlokaliseras till Ronneby. Av besparingsskäl förordar utredningen en sådan flyttning.

För armén föreslår utredningen en i huvudsak oförändrad underhållsorganisation. Ledningen av den tekniska funktionen, dit materielunderhållet hör, bör stärkas vid arméns förband. Sålunda bör materielenheten vid försvarsområdesregementena ges en något förändrad organisation. För den främre underhållsnivån förordas en viss uppgiftsförskjutning från att genomföra underhåll till att leda, utbilda och kontrollera underhåll som utförs av trupp. En personalreduktion anses därvid möjlig med ca 75 personår per budgetår. Utredningen bedömer det möjligt att genom olika åtgärder göra besparingar inom arméområdet med ca 26 milj. kr. per budgetår.

Utformningen av marinens underhållsorganisation är i hög grad beroende av hur underhållet av flottans fartyg ordnas. Utredningen förordar att detta centraliseras typvis till Ostkustens örlogsbas (Muskö) och Karlskronavarvet. Vidare bör de fredstida resurserna för fartygsunderhåll på västkusten reduceras kraftigt. Marinens lokala underhållsledningar bör ges en likartad struktur i materielförvaltningar och dimensioneras med hänsyn till det lokala behovet. Förvaltningsorganisationen i Karlskrona föreslås t. v. behållas delad på två myndigheter men samtidigt föreslås vissa förändringar som underlättar en eventuell framtida sammanslagning till en myndighet. Utredningen föreslår sex marina verkstäder och att nuvarande system med kontroll- och servicegrupper behålls. De föreslagna förändringarna i marinens underhållsorganisation beräknas leda till besparingar om ca 22 milj. kr. och en möjlig personalreduktion med ca 45 personår per budgetår.

För flygvapnets underhållsorganisation föreslår utredningen att förvaltning och underhåll av flygplan samordnas för aktuella flygplanstyper av

s. k. versionskontor. I versionskontorens uppgifter ingår bl. a. ansvar för planering, budgetering, uppföljning och analys av resursförbrukning för underhåll av resp. flygplansversion liksom överblick över drifttidsuttag och teknisk status. Vidare förordas en centralisering av underhållet av vissa apparater i flygplan till en central och två regionala verkstäder. De regionala apparatverkstäderna bör därvid inrättas vid F 4 (Östersund) och F 6 (Karlsborg). Underhållet av säkerhetsmateriel bör också centraliseras och därjämte köpas från extern leverantör. Underhållet av transportflygplan Tp 84 (Hercules) bör t. v. bedrivas i nuvarande former vilket innebär att det främre underhållet förläggs till F 7 (Såtenäs) och att mera omfattande tillsyner på flygplan, motorer och apparater köps utomlands. När krigsorganisationen är slutligt fastställd bör dock möjligheterna prövas att överföra ytterligare underhållsåtgärder till F 7. Om de föreslagna åtgärderna genomförs i sin helhet bedömer utredningen besparingar möjliga om ca 22 milj. kr. och ca 50 personår per budgetår.

Utredningens grundsyn när det gäller försvarsmaktens reservmaterieförsörjning är att inköp, lagerhållning och försörjning med reservdelar, utbytesenheter och viss förbrukningsmateriel skall samordnas för försvarsmakten. För ändamålet föreslås inrättas en särskild enhet för reservmaterieförsörjning inom försvarets materielverk. Enheten bör organiseras fristående från nuvarande huvudavdelningar och lokaliseras till Arboga-Eskilstunaområdet. Samtidigt kan nuvarande enheter för reservmateriel inom försvarets materielverks huvudavdelningar för armémateriel m. m. och flygmateriel m. m. avvecklas. Reservmaterielenhetens uppgifter föreslås innefatta inriktning och uppföljning av reservmaterieförsörjningen enligt givna operativa och underhållsmässiga förutsättningar, anskaffning av reservmateriel samt central lagerhållning för samtliga försvarsgrenar. Verksamheten bör intäktsfinansieras och avgränsas på ett sådant sätt att den kan utgöra en resultatenhet. I detta syfte föreslås bl. a. budgetering och redovisning mot ett särskilt s. k. tusenkronorsanslag i statsbudgeten. Effektivitet och rationell kapitalanvändning stimuleras genom ekonomiska incitament. Lagerredovisningen skärps genom en uppdelning av reservmaterielen med hänsyn till krigs- resp. fredsbehoven. Sammantaget anser utredningen att de föreslagna förändringarna för försvarsmaktens reservmaterieförsörjning, när de får full effekt, bör kunna ge ca 39 milj. kr. i årliga besparingar.

Förslaget angående reservmaterieförsörjningen innebär att milomaterieförvaltningarnas verksamhet med inköp, redovisning och lagerhållning av reservmateriel för fredsbruk kan upphöra. Av denna anledning har utredningen också prövat om resterande delar av milomaterieförvaltningarnas uppgifter kan fördelas på militärområdesstabber och andra myndigheter. Utredningen har därvid funnit att en sådan uppdelning skulle kunna medföra betydande besparingar men samtidigt leda till avsevärda nackdelar för den högre regionala ledningen av underhållstjänsten.

Utredningen anser att i huvudsak samma besparingar, med bibehållen operativ ledningseffekt, skulle kunna erhållas om milomaterieförvaltningarna behövs som självständiga myndigheter men där deras ledningsorganisation omorganiserades och samlokaliseras med vederbörande militärområdesstab. En sådan samlokalisering föreslås för milomaterieförvaltningarna i Södra, Bergslagens, Nedre Norrlands och Övre Norrlands militärområden. Vidare föreslås att förrådspersonalen vid miloförråden i samtliga sex militärområden överförs till näraliggande försvarsområdesregementen. Härigenom anser utredningen det möjligt att spara ca 6 milj. kr. per budgetår.

De årliga besparingarna har angetts med den omfattning de bedöms få vid full effekt, vilket antas kunna ske mot slutet av 1980-talet. Sammantaget bör de då kunna uppgå till ca 160 milj. kr. årligen. De sammanlagda besparingarna under tiden fram t. o. m. budgetåret 1991/92 beräknas till ca 1 300 milj. kr. Av dessa faller ca 130 milj. kr. utanför underhållsområdet. De beräknade besparingarna bedöms med 940 milj. kr. överstiga vad som överbefälhavaren angivit som besparingsmål för materielunderhållsområdet i programplaneringen.

Utredningen bedömer att konsekvenserna för berörd personal blir måttliga. Den totala personalminskningen beräknas uppgå till ca 460 personer. Denna personalminskning bedöms, under förutsättning av aktiv omplaceringsverksamhet, på flertalet orter kunna ske genom naturlig avgång. Ca 345 tjänster bedöms behöva omstationeras. Till följd av framlagda förslag förändras sysselsättningen inom försvarsmakten samt vid förenade fabriksverken och Karlskronavarvet med mer än 10 personer på följande orter.

Ort	Förändring av antalet anställda (personer)
Ronneby	- 45
Karlskrona	- 15
Kristianstad	+ 40
Göteborg	-155
Karlsborg	+ 35
Stockholm	-135
Enköping	+ 30
Gävle	+ 15
Uppsala	- 15
Arboga	+105
Eskilstuna	+ 25
Karlstad	+ 20
Kristinehamn	- 15
Örebro	- 30
Östersund	- 20
Luleå	- 75
Boden	+ 25
Umeå	+ 15

Sammanställning av remissyttrandena

Efter remiss har yttranden över 1980 års underhållsutrednings slutbetänkande avgetts av överbefälhavaren, cheferna för armén, marinen och flygvapnet, försvarets civilförvaltning, försvarets materielverk, försvarets rationaliseringsinstitut, försvarets läromedelscentral, civilförsvarsstyrelsen, riksrevisionsverket, generaltullstyrelsen, sjöfartsverket, televerket, länsstyrelserna i Jönköpings län, Blekinge län, Hallands län, Göteborgs och Bohus län, Västmanlands län och Norrbottens län, förenade fabriksverken, Karlskronavarvet AB, Swedair AB samt Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Centralorganisationen SACO/SR, Sveriges Industriförbund och Centralorganisationen för Sveriges Arbetsledareföreningar.

1 Allmänna synpunkter

Flera remissinstanser anser att betänkandet ger en god överblick över ett komplicerat ämnesområde. Väsentliga problemområden har belysts med utgångspunkt från besparingsmöjligheterna. *Överbefälhavaren (ÖB)* anser t. ex. att betänkandet utgör en god grund för fortsatt organisationsutveckling och rationalisering. De redovisade besparingsmöjligheterna utgör därvid ett viktigt bidrag till ÖB:s programplan. Liknande synpunkter framförs av *chefen för armén (CA)*, *chefen för flygvapnet (CFV)*, *försvarets materielverk (FMV)* samt *förenade fabriksverken (FFV)*. *Chefen för marinen (CM)* bejakar behovet av kraftfulla besparingsåtgärder men betonar att sådana måste göras med beaktande av operativa krav och förbandsproduktionens behov.

Centralorganisationen SACO/SR anser också besparingar och effektiviseringar nödvändiga inom den offentliga sektorn men finner samtidigt att utredaren har övervärderat de ekonomiska besparingarna och framhållit de positiva effekterna medan negativa konsekvenser endast summariskt belysts. Konsekvenserna för berörd personal har t. ex. inte behandlats på ett godtagbart sätt. Både *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* och *Landsorganisationen i Sverige (LO)* betonar att nödvändiga förändringar måste genomföras med största möjliga beaktande av regionalpolitiska och personalpolitiska hänsyn. Vidare förutsätts att den berörda personalens fackliga organisationer redan på ett tidigt stadium får möjlighet att medverka i arbetet.

Mot bakgrund av de övergripande besparingsmålen finner *ÖB* det viktigt att utredningens besparingar och inriktning i stort fullföljs. Samtidigt anser *ÖB* det vara helt nödvändigt att organisation samt möjliga personalreduk-

tioner och besparingar i varje enskilt fall detaljstuderas innan ny organisation slutligt fastställs. I stort likartade synpunkter framförs av *CFV*.

2 Gemensamma grunder

Utredaren anser det vara ett grundkrav att den främre underhållsnivån bemannas med militär eller civilmilitär personal samt värnpliktig personal med teknisk utbildning med hänsyn till funktionens nära anknytning till utbildningsuppgiften i fred samt uppgifterna vid mobilisering, beredskap och i krig. *CFV* delar denna uppfattning medan *CM*, *FMV* och *försvarets rationaliseringsinstitut (FRI)* anser att även civil personal bör kunna ingå för vissa uppgifter. *FRI* framhåller i sammanhanget att det blir dyrare för statsverket att besätta dessa befattningar med militär personal. *LO* anser det vara fel att generellt låsa kategoritillhörigheten på detta sätt medan *TCO* biträder utredningens förslag utom i fråga om underhåll av marktelemateriel. I den främre underhållsnivån för marktelemateriel bör enligt *TCO*:s uppfattning civil personal kunna ingå.

3 Särskilda samordningsområden

3.1 Marktelemateriel

Utredningen föreslår en ny för försvarsmakten gemensam underhållsstruktur för marktelemateriel. Den nuvarande *TSB*-organisationen upphör och resurserna fördelas dels till flygvapnets främre underhållsnivå, som därmed utökas, dels till för försvarsmakten gemensamma televerkstäder knutna till sektorflottiljerna. Markteleverkstäder fördelas på 14 orter i anslutning till befintliga miloverkstäder och marina verkstäder. *ÖB* biträder i princip förslaget, främst mot bakgrund av beredskapskraven. Också *CA*, *CM*, *CFV*, *FRI*, *LO* och *TCO* biträder utredningsmannens förslag. *FRI* föreslår dock att antalet televerkstäder minskas. *Karlskronavarvet AB (KkrV)* säger sig vara berett att ta ansvar för en av de 14 televerkstäder som utredaren har förutsatt.

Riksrevisionsverket (RRV) tillstyrker en uppdelning av *TSB*-organisationen men konstaterar samtidigt att utredaren inte har angett hur dagens brist i sektorledningens styrning och kostnadsansvar för *TSB*-organisationen skall kunna elimineras i den nya organisationen. En fördjupad studie krävs. Vidare behöver krigsorganisationens utformning studeras ytterligare.

Länsstyrelsen i Norrbottens län föreslår att nuvarande teleservicebas i Luleå behåller sin gruppering i den nya organisationen i stället för att flyttas till Umeå och Boden.

FFV kan inte biträda utredningens förslag utan förordar i stället det andra av utredaren värderade alternativet, nämligen anknytning till en extern underhållsorganisation. Ett sådant alternativ är enligt FFV bättre anpassat till teknikutvecklingen och möjliggör införandet av ett nytt underhållssystem, vilket enligt FFV utgör en förutsättning för att förväntade besparingar skall kunna uppnås. FFV-koncernen är därvid beredd att åta sig uppgiften som underhållsleverantör för marktelemateriel. Även *länsstyrelsen i Västmanlands län* förordar alternativet med en underhållsleverantör utanför försvarsmakten. *SACO/SR* anser å sin sida att nuvarande teleservicebaser bör behållas för totalförsvarets framtida regionala markteleunderhåll i fred och krig. Samma uppfattning framför *länsstyrelsen i Blekinge län* med hänvisning till förväntad oförändrad underhållsbeläggning och till de svåra sysselsättningskonsekvenser som uppstår om utredningens förslag genomförs. Då försvinner nämligen ca 75 arbetstillfällen i Ronneby.

FMV avstyrker också utredarens förslag, eftersom detta enligt verkets uppfattning har små förutsättningar att bli en resurs som är gemensam för försvaret. Risk finns att organisationen, liksom TSB, inte kommer att utnyttjas av de övriga försvarsgrenarna i avsedd utsträckning. FMV anser i stället att resurserna bör underställas militärbefälhavarnas verkstadsorganisation (miloverkstadsförvaltningarna). Militärbefälhavarna får därigenom ett mera direkt och samlat inflytande över den totala televerkstadsorganisationen. Marinens och flygvapnets behov av påverkan måste säkerställas i en sådan lösning. FMV anser att detta kan ske genom att de lokala förvaltningsledningarna ges en ökad kompetens i enlighet med utredningens förslag samt att sektorflottiljens ledning av berörda resurser kan ske som i dag vid beredskapshöjning. FMV:s förslag innebär också ändrade krigsorganisatoriska förutsättningar för markteleunderhållet vilket, tillsammans med organisationens programtillhörighet, bör ses över.

ÖB biträder utredningens förslag att all marktelemateriel inkl. teleinstallationer från andra försvarsgrenar i gemensamma ledningsplatser underhålls av markteleverkstäderna. *Televerket* instämmer i princip i detta men anser att överväganden även fortsättningsvis bör ske om det för ifrågavarande underhåll är fördelaktigare att anlita entreprenörer för delar av verksamheten. *Televerket* är berett att på entreprenadbasis delta i underhållet av telemateriel för skilda ändamål. *Civilt försvarsstyrelsen* förutsätter att det inom ramen för den nya organisationen blir möjligt för styrelsen att köpa vissa underhållstjänster på sätt som sker i dag.

3.2 Helikopterunderhåll

Utredningen föreslår inom helikopterområdet bl. a. att 2. helikopterdivisionen flyttas från Säve till Ronneby samt att ett versionskontor för samtliga helikoptertyper inrättas där. Utredaren föreslår vidare att den främre

underhållsnivån dimensioneras snävt och att den bakre underhållsnivån skall omfatta två förbandsbundna verkstäder, en vid F 21 och en vid Berga, samt visst underhåll som upphandlas externt.

Alla remissinstanser som yttrat sig om 2. helikopterdivisionens lokalisering är kritiska. *ÖB* förordar t. ex. en bibehållen stationering till Säve av operativa skäl och anser att besparingarna är alltför optimistiskt beräknade. *CM* anser därutöver att statsmakternas inriktning innebär att ubåtsjakthelikoptrar regelmässigt skall finnas utgångsbaserade i Västra militärområdet samt pekar på de tunga helikoptrarnas betydelse i flygräddningsfunktionen i Kattegatt och Skagerack, något som också framhålls av *sjöfartsverket*, *rikspolisstyrelsen*, *TCO* samt *länsstyrelserna i Hallands och Göteborgs och Bohus län*. Rikspolisstyrelsen samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län pekar också på helikoptrarnas betydelse för vissa polisiära insatser samt i brandförsvaret medan länsstyrelsen i Hallands län framhåller att helikopterförbandet på Säve har viktiga uppgifter för radiakindikering m. m. vid eventuella reaktorhaverier i Ringhals.

ÖB, *CA*, *CFV*, *FMV* samt *LO*, *TCO* och *länsstyrelsen i Norrbottens län* stöder förslaget att inrätta ett versionskontor för helikoptrar. Kontoret bör dock förläggas till F 21 i stället för till F 17. Även *FFV* anser att ett versionskontor skall inrättas. *ÖB* tillägger att handlingsfrihet bör finnas att framdeles se över versionskontorets organisation och lokalisering beroende på den framtida helikopteromsättningen. *CM* däremot anser att försvarets helikoptrar är så få och av så olika typer samt avsedda för så skilda uppgifter, att den tekniska ledningsfunktionen bättre samordnas försvarsgrensvis. Behov av ett versionskontor för helikopter föreligger därför inte. Om ett sådant ändå skall inrättas föreslår *CM* att det förläggs till Berga. *SACO/SR* framför i stort liknande synpunkter.

När det gäller utformningen av de främre och bakre underhållsnivåerna för helikopterunderhållet anser *ÖB* att kraven på incidentberedskap och hög materietillgänglighet inte har beaktats i erforderlig utsträckning. De främre underhållsresurserna i Ronneby och Säve måste därför granskas ytterligare. *ÖB* biträder i övrigt utredningens förslag. Även *CFV* och *FMV* stöder utredaren. *LO* anser att en förläggning till *FFV*:s verkstäder i Linköping utgör ett alternativ till den av utredaren föreslagna helikopterverkstaden vid Berga. *FFV* kan däremot inte biträda utredningens förslag utan anser att den största besparingseffekten uppnås om tillsynsverksamheten för samtliga i mellersta och södra Sverige förlagda helikoptrar förläggs till *FFV*-koncernen.

CM anser att utredaren har beräknat den årliga underhållskostnaden för nuvarande organisation ca 10 milj. kr. för högt. Den föreslagna organisationen skulle bli så uttunnad att uppgiften inte kan lösas. De senaste årens erfarenheter talar entydigt för en närhet mellan främre och bakre nivåerna, dvs. en förbandsintegrerad underhållsorganisation som är anslagsfinansierad. *CM* kan mot den bakgrunden inte acceptera att verkstadskompa-

nierna utgår vid 1. och 2. helikopterdivisionerna och att intäktsfinansierade helikopterverkstäder inrättas vid F 21 och Berga.

FRI anser att nedläggning av verkstaden i Säve också skulle innebära att antalet fast anställda militära helikoptertekniker som kan krigsplaceras kommer att minska kraftigt. Avvägningen mellan underhåll i egen regi och köp av tjänster bör enligt institutets mening göras så att de egna resurserna främst används för helikoptrar med komplicerade vapensystem och så att vapenbärare och vapen kan underhållas samtidigt.

4 Arméns underhållsorganisation

Utredaren föreslår att styrning och uppföljning av materielunderhållet vid arméns förband förbättras. Den lokala underhållsledningen bör stärkas, bl. a. genom en omorganisation av regementenas materielenheter. Den främre underhållsnivån kan reduceras något medan underhållet på bakre nivån vid miloverkstäder samt köp av underhåll bör ske enligt hittillsvarande principer.

ÖB, *CA*, *FMV*, *RRV* och *LO* biträder i huvudsak förslagen. *ÖB* framhåller därutöver att organisationen av materielenheten bör vara chefsens för armén ansvarsområde. Struktur bör väljas med hänsyn till lokala förhållanden. Likartade synpunkter framfördes av *CA* och *SACO/SR*. *TCO* kan inte finna att utredaren på ett tillfredsställande sätt har styrkt att det är möjligt att rationalisera den främre nivån med så mycket som 18%.

5 Marinens underhållsorganisation

Utredaren föreslår att marinens lokala förvaltningsledningar ges en likartad organisationsstruktur. Den främre underhållsnivån bör byggas upp kring en organisation med underhållslag, teknikerenheter och driftgrupper. Nya principer för översyn av stridsfartyg bör tillämpas, innebärande att fartygsunderhållet koncentreras till Muskö och Karlskronavarvet. Den bakre underhållsnivån bör omfatta sex förbandsbundna verkstäder samt Karlskronavarvet.

ÖB biträder i huvudsak utredningsmannens förslag men framhåller att underhållsorganisationen på västkusten och norrlandskusten måste kunna medge begränsat underhåll för förbandsproduktionen samt möjliggöra mobilisering.

CM, *FMV* och *FRI* godtar i stort utredarens förslag. *CM* tillägger att det i vissa fall är bättre att inordna servicegrupperna i den främre nivån jämfört med att föra dem till verkstäderna, som utredaren föreslagit. Avvägningen av personal mellan främre och bakre nivåerna bör därför inte vara för låst. Likaså bör det ankomma på resp. myndighet att inom ramen för medde-

lade handlingsregler utforma den främre nivån. Det bör därvid vara CM:s sak att fördela personalen mellan de främre och bakre underhållsnivåerna. Även FRI och SACO/SR riktar kritik mot att föra över service- och kontrollgrupperna till de förbandsbundna verkstäderna, eftersom ledning och verkställighet då skulle försvåras. TCO anser att utformningen av den främre nivån behöver prövas ytterligare.

CM delar utredningens uppfattning om den bakre nivåns organisatoriska inplacering i resp. myndighet liksom principerna för det framtida underhållet av stridsfartyg. Man bör dock inte i detalj låsa fördelningen av uppgifter till resp. varv för lång tid. Det bör ankomma på programmyndigheten att efter samråd med FMV styra fördelningen av underhålls- och modifieringsuppdrag så att effektivitet och konkurrensfördelar säkerställs. Liknande synpunkter framför ÖB, FMV, RRV, LO och TCO. KkrV är tillfredsställt med den centralisering av fartygsunderhållet som utredaren föreslår men konstaterar samtidigt att KkrV inte får erforderlig erfarenhetsupbyggnad för alla fartygstyper. En överarbetning av fördelningen erfordras därför.

6 Flygvapnets underhållsorganisation

Utredaren föreslår att s. k. versionskontor inrättas för förvaltning och styrning av flygplansunderhållet. ÖB, CFV, FMV, RRV, FFV och LO biträder i princip detta förslag. ÖB tillägger dock att förslaget innebär att endast en sektorflottilj tilldelas versionskontor, vilket kan innebära risk för en nedgång i beredskapen vad gäller teknisk ledning av sektorflottiljerna. Det bör därför ytterligare övervägas om ett versionskontor för flygplan JA 37 kan förläggas till F 4 alternativt F 21. Även länsstyrelsen i Norrbottens län förordar att detta versionskontor förläggs till F 21. CFV och FRI anser att en fortsatt analys av versionskontoren erfordras.

Utredningsmannen föreslår försök med regionala verkstäder för främst teleunderhåll vid F 4 och F 6 samt att underhåll av säkerhetsmateriel köps externt hos en leverantör. ÖB och SACO/SR biträder förslaget. CFV gör också detta i princip men är f. n. inte beredd att utse de flottiljer vid vilka prov skall utföras. Uppdrag bör därför ges till CFV att tillsammans med FMV genomföra prov vid lämpliga flottiljer så att förslaget kan genomföras den 1 juli 1986. Köp av underhåll för säkerhetsmateriel bör införas i en takt som tar hänsyn till möjligheterna att avveckla nuvarande resurser. Motsvarande synpunkter framförs av FMV. FFV anser förslagen vara en godtagbar kompromiss under förutsättning att FFV-U utses till central verkstad. LO kan vare sig acceptera centralisering av apparatunderhållet eller av underhållet av säkerhetsmaterielen. Liksom nu bör detta utföras vid flottiljverkstäderna. TCO biträder däremot förslagen om apparatunderhåll men har samma uppfattning som LO i fråga om underhållet av säkerhetsmateriel. Länsstyrelsen i Västmanlands län anmäler att sysselsättning-

en i Arboga skulle påverkas positivt om FFV-U utses till central apparatverkstad.

Utredaren anser att de mera omfattande tillsynerna av flygplan Tp 84 (Hercules) samt underhåll av motorer också fortsättningsvis bör ske utomlands. *ÖB* biträder förslaget. *FFV* anser däremot att det är angeläget med inhemska underhållsresurser. Köp utifrån torde också ha blivit väsentligt dyrare genom den nyligen beslutade devalveringen. *FFV* önskar återkomma med förslag beträffande underhåll av flygplan Tp 84. Motsvarande synpunkter framförs av *Swedair AB* som tillägger att en underhållslösning där *F 7*, *Swedair* och *FFV*:s resurser samordnas under ledning av *F 7*:s versionskontor bör övervägas. Övervägandena bör även baseras på bedömningar av beredskapsaspekten, flygverkstadskapacitetens utveckling inom landet och därav betingade sysselsättningsaspekter. *TCO* anser det angeläget att betydligt minska upphandlingen av bakre underhållstjänster utomlands.

7 Försvarets reservmaterieförsörjning

Utredningen föreslår att en för försvarsmakten gemensam organisation för reservmaterieförsörjning inrättas. Enheten bör svara för tillhandahållande, redovisning, vård och underhåll samt ny- och återanskaffning av all reservmateriel utom vissa utbytesenheter. Enheten bör ges resultatansvar och verksamheten intäktsfinansieras över ett 1 000-kronorsanslag. Enheten föreslås organiseras fristående från huvudavdelningarna inom *FMV* och lokaliseras till Arboga – Eskilstunaområdet.

ÖB, *CA*, *CFV*, *FMV* och *FFV* biträder utredarens uppfattning att reservmaterieförsörjningen bör omorganiseras till en organisation som är gemensam för försvarsmakten. *FMV* betonar därvid behovet av en kraftfull ledning för att uppnå bästa möjliga avvägning vad gäller tillgängliga resurser samt att inrättandet av en gemensam funktion ligger i linje med materielverkets organisationsutveckling. *FRI* tillstyrker också att en gemensam reservmaterielenhet bildas. Däremot avstyrks bestämt att den föreslagna enheten får ansvar för förstagångsanskaffning av reservmateriel. Beslut om förstagångsanskaffning av reservdelar bör enligt institutet fattas av den sakenhet som anskaffar det aktuella materielobjektet. I princip likartade synpunkter framförs av *CA* och *TCO*. *FMV*, *CFV* och *FFV* vänder sig också mot att anskaffning och administration av utbytesenheter ingår i reservmaterielenhetens verksamhetsområde. Anskaffning av sådana bör ske samordnat med materielanskaffningen. Den gemensamma reservmaterielenhetens uppgift bör därför vara att med stöd av ett gemensamt *ADB*-system hantera utbytesenheter enligt direktiv från underhållsavdelningarna.

CM avvisar förslaget om samordnad reservmaterieförsörjning. Varken en enskild reservdelsenhet eller FMV i dess helhet har ansvaret för att reservdelar uppfyller operativa eller andra krav. Ansvaret under ÖB ligger på de myndigheter som har ansvar för huvudprogrammen och som därför har att avväga insatserna inom reservdelsfunktionen mot insatser inom andra områden. Styrningen av reservdelsförsörjningen måste ansluta till nu gällande ansvarsformer för förbandsproduktionen.

FMV delar utredningens uppfattning att reservmaterielenheten skall vara samlad i en organisatorisk enhet inom verket. Enhetens uppgift i samband med ledning, underhållsberedning, anskaffning, lagerstyrning, utgallring etc. kräver nära samverkan med övriga enheter inom FMV. För att undvika dubblering av kompetens bör reservmaterielenheten ha en del lokaliserad i Stockholm. FMV avstyrker utredningens förslag om att ställa reservmaterielenheten direkt under verkschefen. Den bör i stället inordnas som en avdelning under någon av de befintliga huvudavdelningarna.

FRI kan inte se någon fördel i att bryta loss resurserna för beredning av reservmateriefrågor från övriga resurser för underhållsberedning. Den försvarsmaktsgemensamma reservdelsmaterielenhets uppgift bör därför begränsas till att avse lagerhållning och distribution av reservdelar. Till enheten bör därför endast föras det centrallager som är gemensamt för försvarsmakten. ÖB är också kritisk till att geografiskt skilja ledningsorganet för reservmateriefunktionen från sak- och underhållsavdelningarna inom övriga delar av FMV. Om så sker finns risk för felsatsningar med ekonomiska konsekvenser samt sänkt materielberedskap och tillgänglighet.

Länsstyrelsen i Västmanlands län är liksom *FRI* positiv till ett centralt reservmaterielager i Arboga samt framhåller att Arboga kommun kan erbjuda lokaler till rimliga kostnader. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anmäler att en konsekvens av utredningsmannens förslag är att viss verksamhet vid marinens centralförråd behöver omlokaliseras till andra lokaler. *Länsstyrelsen* föreslår att en sådan omlokalisering sker till befintliga utrymmen i Tenhult. *LO* anser däremot att centralförrådet mycket väl kan delas och med en del lokaliserad till Karlsborg enligt de ursprungliga planerna för arméns centralförråd för specialreservdelar. Enligt *länsstyrelsen i Norrhottens län* har i utredarens förslag de operativa kraven fått ge vika för de ekonomiska. En central lagerhållning av reservdelar i Arboga – Eskilstunaområdet innebär långa och sårbara transporter till de norra militärområdena. Ur länsstyrelsens synvinkel är de stora regionalpolitiska problemen i Norrbottens län ytterligare ett skäl för att överväga en uppdelning av centrallagret med en del lokaliserad till Norrbotten.

SACO/ISR avvisar utredarens förslag till central organisation för försvarets reservmaterieförsörjning och anser att organisationen bör bygga på reservmaterielenheter inom de tre underhållsavdelningarna vid FMV:s huvudavdelningar.

ÖB anser sammanfattningsvis att beslut om reservmateriefunktionen inte kan fattas nu när det gäller utredningens samlade förslag. Alternativa organisationsutformningar från FMV bör avvaktas. Övergången till en ny organisation bör – oberoende av slutlig utformning – inte ske så snabbt att beredskap och tillgång på reservdelar nedgår. Den av utredningen föreslagna tidsplanen är därvid alltför optimistisk. Även CFV anser att frågorna kring reservmaterielenheter behöver utredas ytterligare.

8 Omprövning av milomaterieförvaltningarna

Utredningen föreslår att milomaterieförvaltningarna fortfarande skall utgöra egna myndigheter men att milomaterieförvaltningarnas ledning samlokaliseras med resp. militärområdesstab i Södra, Bergslagens, Nedre Norrlands och Övre Norrlands militärområden. Förrådspersonalen föreslås i administrativt hänseende överföras till försvarsområdesregementena.

ÖB biträder förslaget att milomaterieförvaltningarna skall utgöra egna myndigheter. Samlokalisering med milostaberna biträds också i princip, men möjligheterna att genomföra en sådan lokalisering samt de reella besparingsmöjligheterna måste beaktas från fall till fall. Sålunda föreligger f. n. begränsade möjligheter till samlokalisering i Nedre Norrlands och Övre Norrlands militärområden. Motsvarande synpunkter framförs av CA, FMV och FRI.

ÖB anser utredningens förslag att överföra förrådspersonalen till försvarsområdena som svårtolkat. ÖB föreslår att nuvarande lydnadslinjer i krig och fred behålls och att ökad rationalitet i förrådsdriften på ett lämpligare sätt tillgodoses inom ramen för FMV:s projekt "Förråd 90". Motsvarande synpunkter framförs av CA, FMV och FRI.

LO hänvisar till att man tidigare i olika sammanhang har förordat en samordning av centrala och högre regionala förvaltningar. De förslag som utredaren framför anses vara ett steg i rätt riktning, varför de tillstyrks.

9 Prognoser och besparingar

FMV anser att utredningen i vissa fall har gjort alltför optimistiska bedömningar av besparingsmöjligheterna. Detta gäller bl. a. inom områdena underhåll av markelemateriel, helikopterunderhåll och reservmaterieförsörjning. Motsvarande bedömning görs av CM, FRI och LO. Enligt LO:s mening är också en mycket hård styrning nödvändig för att besparingsmålen skall kunna nås. Det är därvid angeläget att åtgärderna detaljplaneras tillsammans med berörd personal innan de genomförs.

10 Personalkonsekvenser m. m.

SACO/SR anser att personalkonsekvenserna av de framlagda förslagen är otillräckligt klarlagda, i flera fall på ett sätt som måste leda till att förslagen radikalt förändras. Detta gäller exempelvis organisation och underhåll av marktelemateriel och reservmaterieförsörjningen. *LO* konstaterar i sammanhanget att reduceringarna under 1970-talet har drabbat den civila personalen mycket hårt. Utredningens förslag innebär ingen ändring härvidlag. En restriktiv hållning till den främre nivåns dimensionering samt möjlighet för civil personal att ingå där kan ändra på detta förhållande. Vidare förutsätts att nödvändiga personalreduceringar kan ske med naturlig avgång och effektiv omplacering.

11 Åtgärder för genomförande

FMV liksom *FRI* anser att den av utredningen föreslagna tidsplanen för genomförande av förslagen inte till alla delar är realistisk. Bl. a. måste omläggningen till en ny reservmaterielorganisation genomföras i långsammare tempo. *FMV* föreslår att regeringen snarast uppdrar åt materielverket att förbereda omorganisationen enligt de principer som har föreslagits av *FMV*. Bl. a. måste en rad detaljutredningar genomföras innan slutligt beslut kan fattas.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Protokoll från regeringsövervakningsutskottet 1983-03-17	2
1 Inledning	2
2 Föredragandens överväganden	3
2.1 Allmänt	3
2.2 Försvarsgrenarnas underhållsorganisationer	5
2.2.1 Armén	5
2.2.2 Marinen	5
2.2.3 Flygvapnet	6
2.3 Vissa gemensamma underhållsområden	7
2.3.1 Underhåll av marktelemateriel	7
2.3.2 Underhåll av helikoptrar	9
2.4 Försvarets reservmaterieförsörjning	10
2.5 Vissa frågor som berör materieförvaltningarna vid militär- områdena	11
2.6 Genomförande	11
3 Hemställan	12
4 Beslut	12

Bilagor

1 Nuvarande organisation och indelning av materielunderhållet inom försvarsmakten	13
2 Sammanfattning av 1980 års underhållsutrednings överväganden och förslag	16
3 Sammanställning av remissyttrandena	20